

systems intended to regulate the movement of goods and people across borders. At present, the Thai Customs Department plays a crucial role in ensuring effective border management to facilitate the movement of goods and travelers between Thailand and its neighboring countries, in accordance with various international agreements. These include cross-border transport facilitation, border crossing procedures for individuals, temporary vehicle importation, and the provision of customs-related services.

In addition, the development of the ASEAN Customs Transit System (ACTS), supported by the European Union and the ASEAN Secretariat, plays a significant role in modernizing and harmonizing customs standards across the region. This system forms an essential foundation for promoting sustainable trade. Customs operations must also align with immigration laws and national security policies. The Ministry of Finance's announcements regarding tariff reductions further reflect a policy shift toward promoting exports rather than merely collecting revenue. These changes have provided border customs checkpoints with an expanded role in enhancing cross-border and international trade, ultimately boosting the economic capacity of local communities along the Thai-Myanmar border and strengthening the national trade system as a whole.

Keywords: Local Development, Thai-Burmese Border, Customs Checkpoints

บทนำ

การค้าชายแดนเป็นกิจกรรมแลกเปลี่ยนความต้องการเกิดขึ้นมาพร้อมๆ การเกิดชุมชนของมนุษย์ตามธรรมชาติ ไม่สามารถสืบค้นหาหลักฐานมาชี้ชัดได้ว่าเกิดขึ้นมาแต่เมื่อใด แต่สามารถอธิบายได้ว่า นับแต่เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน สามารถสร้างผลผลิตได้หลากหลายแล้วนำผลผลิตนั้นๆ มาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อสนองความต้องการตนในการดำรงชีวิตเป็นเบื้องต้น ซึ่งขณะนั้นยังไม่มีการใช้เงินตรามากำหนดราคาสินค้าเพื่อคำนวณราคาผลผลิตเพื่อซื้อขายกันเหมือนเช่นทุกวันนี้

กิจการศุลกากรในประเทศไทย เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยเรียกว่า “จกอบ” ต่อมาในสมัยอยุธยา ได้มีหน่วยงานทำหน้าที่ด้านการตรวจเก็บภาษีขาเข้าเรียกว่า “พระคลังสินค้า” ในยุครัตนโกสินทร์ มีระบบการประมวลผูกขาดการเรียกเก็บภาษีอากร เรียกว่า “ระบบเจ้าภาษีนายอากร” ต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ 4 มีการติดต่การค้าขายมากขึ้น มีการทำสนธิสัญญาเบาริ่ง เปลี่ยนแปลงการเก็บค่าธรรมเนียมปากเรือมาเป็น “ภาษีร้อยละสาม” โดยมีโรงเก็บภาษีเรียกว่า “ศุลกสถาน” ต่อมาในปี พ.ศ. 2417 และจัดตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์ เป็นสำนักงานกลางในการรวบรวมรายได้ของแผ่นดิน มีพัฒนาการเรื่อยมาจนเป็นกรมศุลกากร มีบทบาทหน้าที่เน้นการจัดเก็บภาษีอากรจากสิ่งของนำเข้าภายในและส่งออกนอกประเทศ (ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, 2556)

กรมศุลกากรมุ่งเน้นบริหารจัดการชายแดนเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าและบุคคลข้ามแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน การดำเนินงานดังกล่าวเป็นผลจากความร่วมมือระหว่างประเทศภายใต้ความตกลงร่วมกันของประเทศสมาชิกอาเซียนในประเด็นสำคัญ อาทิ การอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งข้ามแดน การเดินทางข้ามแดนของบุคคล การนำเข้ารถยนต์ชั่วคราว และการให้บริการ ทั้งนี้

การจัดตั้งระบบผ่านแดนของศุลกากรอาเซียน (ASEAN Customs Transit System: ACTS) เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างอาเซียนและสหภาพยุโรป ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหภาพยุโรปภายใต้โครงการ ASEAN-EU Program for Regional Integration Support Phase II โดยมีการส่งคณะผู้เชี่ยวชาญจากสหภาพยุโรปเข้ามาให้การสนับสนุนทางวิชาการและถ่ายทอดองค์ความรู้แก่นักกเลขาธิการอาเซียน เพื่อพัฒนาและยกระดับระบบผ่านแดนทางศุลกากรของอาเซียนให้มีมาตรฐานสากล (นราพจน์ ทิวถนอม, 2551)

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน พันธกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับบทบาทของศุลกากรคือการส่งเสริมการเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างเสรี โดยมุ่งเน้นการเปิดเสรีทางการค้าและการอำนวยความสะดวก ผ่านการลดอุปสรรคด้านภาษีและมาตรการที่มีใช้ภาษี ทั้งนี้ การยกเลิกภาษีศุลกากรสินค้าภายในอาเซียนดำเนินการตามกรอบเวลาและพันธกรณีภายใต้ความตกลง CEPT

ในการดำเนินการตามความตกลงและพิธีสารของอาเซียนว่าด้วยการยกเลิกมาตรการกีดกันทางการค้ามีใช้ภาษี (NTBs) หน่วยงานศุลกากรมีบทบาทสำคัญในการนำหลักเกณฑ์การจำแนกมาตรการมีใช้ภาษี ซึ่งพัฒนาบนพื้นฐานขององค์การการค้าโลก (WTO) ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนงานการจัดมาตรการมีใช้ภาษี โดยประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม 5 ประเทศจัดมาตรการดังกล่าวภายในปี 2010 ประเทศฟิลิปปินส์ภายในปี 2012 และประเทศกลุ่ม CLMV ภายในปี 2015 นอกจากนี้ หน่วยงานศุลกากรยังมีบทบาทหลักในการอำนวยความสะดวกทางการค้า ผ่านการบูรณาการพิธีการศุลกากร การพัฒนาและเชื่อมโยงระบบบริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวของอาเซียน (ASEAN Single Window) รวมถึงการบังคับใช้และพัฒนากฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้ CEPT ตลอดจนการปรับประสานมาตรฐานและระเบียบปฏิบัติด้านพิธีการ เพื่อสนับสนุนการค้าเสรีและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภูมิภาคอาเซียน (ผุสดี พลสารมัย ลิศรา เตชะเสริมสุขกุล และปิยะรัตน์ พิพิธวนิชธรรม, 2557)

บทบาทของด่านศุลกากรกับการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวชายแดนไทย-พม่า

การค้าชายแดนมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการแลกเปลี่ยนผลผลิตที่จำเป็นต่อการดำรงชีพระหว่างชุมชนในพื้นที่ชายแดน มีปริมาณไม่มาก ต่อมาเมื่อผลผลิตมีมากเกินไปความต้องการของตนเอง จึงพัฒนาไปสู่การแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและผลกำไร ทั้งนี้ การค้าดังกล่าวยังคงจำกัดอยู่ในพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมตามแนวชายแดน โดยอาศัยการขนส่งผ่านเส้นทางธรรมชาติชุมชนใช้มาแต่เดิมก่อนการกำหนดเขตแดนหรืออาณาเขตของรัฐ เรียกว่า “ช่องทางการค้าตามธรรมชาติ” หรือ “จุดผ่อนปรนทางการค้า”

ในปัจจุบัน การพัฒนาด้านคมนาคมขนส่งมีความสะดวกมากขึ้น ส่งผลให้การค้าชายแดนขยายตัวออกไปในวงกว้าง อย่างไรก็ตาม ยังคงครอบคลุมเฉพาะพื้นที่บริเวณแนวชายแดนของประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกัน การค้าลักษณะนี้เรียกว่า “การค้าชายแดน” ซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่ประชาชนมีความใกล้ชิดกันทั้งด้านเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ดังกล่าว เป็นปัจจัยสำคัญส่งเสริมให้มูลค่าการค้าชายแดนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีศักยภาพพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและความยั่งยืนในอนาคต (เทพรักษ์ สุริผ่าย และ ลำปาง แม่นมัตย์, 2561)

กิจการภาษีและศุลกากรในประเทศไทย มีการพัฒนาตามบริบทของชุมชนชายแดนและความต้องการทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยการเก็บภาษีจากการค้าขาย และสะสมเป็นชุดความรู้ตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัยปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง เรียกว่า “จกอบ” ภาษีนี้นี้ มีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่งคั่งแก่รัฐ มีการ

ยกเว้นแก่ผู้ค้าขายบางกรณี ในสมัยกรุงศรีอยุธยา หน่วยงานทำหน้าที่ตรวจและเก็บภาษีสินค้าเรียกว่า พระคลังสินค้า สถานที่เก็บภาษีเรียกว่า ขนอน เก็บภาษีทั้งจากระวางบรรทุกและสินค้าต่าง ๆ ต่อมาในยุค รัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ใช้ระบบเจ้าภาษีนายอากร โดยมีสถานที่เก็บภาษีเรียกว่า โรงภาษี ในสมัยรัชกาลที่ 4 การค้ากับต่างประเทศเพิ่มขึ้น มีการทำสนธิสัญญาเบาริงเกี่ยวกับศุลกากร ซึ่งเปลี่ยนจากการเก็บค่าธรรมเนียมปากเรือเป็น ภาษีสินค้าขาเข้า “ร้อยชักสาม” และกำหนดการเก็บภาษีสินค้าขาออกตาม สัญญา นอกจากนี้ยังจัดตั้ง ศุลกสถาน (Customs House) เป็นสถานที่ทำการศุลกากรอย่างเป็นระบบ (พินลพพรรณ ไชยพันธ์และ จักรพันธ์ ชัดชุมแสง, 2560)

ยุคใหม่ของศุลกากรไทยเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2417 เมื่อรัชกาลที่ 5 ทรงจัดตั้ง หอรัษฎากรพิพัฒน์ เป็น สำนักงานกลางในการรวบรวมรายได้ของแผ่นดิน และกำกับดูแลงานศุลกากร ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีขาเข้า-ขาออกเป็นรายได้ของรัฐ การก่อตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์ถือเป็นจุดเริ่มต้นของกรมศุลกากร และงานศุลกากร เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วตามความเปลี่ยนแปลงของประเทศและสถานการณ์โลก มีการสร้างอาคารทำการใหม่หรือ ศุลกสถาน ขึ้นทดแทนสถานที่เดิม ปัจจุบันคืออาคารกรมศุลกากร คลองเตย ด้วยการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ กรมศุลกากรมีภารกิจหลักในการจัดเก็บภาษีอากรจากสินค้านำเข้าและส่งออก เพื่อ สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ พร้อมทั้งป้องกันและปราบปรามการลักลอบหนีศุลกากร เพื่อให้การ จัดเก็บภาษีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ประกอบการสุจริต

ปัจจุบัน กรมศุลกากรมีบทบาทและหน้าที่ขยายจากการจัดเก็บภาษีอากรจากสินค้านำเข้า-ส่งออก มาเป็น การส่งเสริมและพัฒนาค้าระหว่างประเทศ รวมถึงสนับสนุนการส่งออกของประเทศไทยเพื่อเพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก นอกจากนี้ กรมศุลกากรได้พัฒนาระบบบริหารงานทั้งด้านองค์กร การนำ ระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ยกระดับประสิทธิภาพข้าราชการให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อรองรับ ปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น กรมศุลกากรได้ขยายหน่วยงานและจัดสร้างอาคารสำนักงานใหม่สูง 16 ชั้น ภายใต้อาคาร 120 ปี กรมศุลกากร โดยทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2539 (วสันต์ ปัญญาแก้ว, 2560) พัฒนาการดังกล่าว ช่วยสนับสนุนการค้าชายแดน ซึ่งนับวันมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องรวดเร็ว

1. บทบาทของด้านศุลกากรแนวชายแดนไทย-พม่า

ด้านศุลกากรตามแนวชายแดนไทย-พม่า อยู่ในสำนักงานศุลกากรภาคที่ 3 มีภารกิจและหน้าที่ความ รับผิดชอบได้รับมอบหมายจากกรมศุลกากร กระทรวงการคลัง มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในพื้นที่ 17 จังหวัด ภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ สุโขทัย ตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ และอุทัยธานี ในการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของด้านศุลกากร และหน่วยงานในสังกัดให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบปฏิบัติ รวมทั้งเป็นไปตามแนวนโยบายของรัฐบาล โดยมี อำนาจตามกฎหมายกระทรวงการแบ่งส่วนราชการกรมศุลกากร กระทรวงการคลัง พ.ศ.2551 ดังต่อไปนี้ (มธุรดา สมัยกุล, 2557)

1. กำหนดกลยุทธ์ในการจัดเก็บภาษีอากรสำหรับสินค้าและสิ่งของนำเข้าและส่งออก ควบคุม และกำกับ ดูแลการนำเข้าและส่งออก สินค้าถ่ายลำ สินค้าผ่านแดน และสิ่งของนำเข้าส่งออก รวมทั้งควบคุมและกำกับ เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ด้านคลังสินค้าทัณฑ์บน และเขตปลอดอากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรเขตประกอบ การเสรี (เขตอุตสาหกรรมส่งออก) ตามกฎหมายว่าด้วย การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและสิทธิประโยชน์ ตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

2. กำกับดูแลการปฏิบัติงานของด่านศุลกากรให้เป็นไปตามนโยบาย แผนงาน และเป้าหมายที่กรมกำหนดไว้

3. ให้คำปรึกษาแนะนำ และสนับสนุนทางวิชาการแก่ด่านศุลกากร เพื่อสนองตอบยุทธศาสตร์ของกรม

4. ให้การสนับสนุนแก่ด่านศุลกากรในการดำเนินงานด้านการจัดเก็บภาษีอากร สิทธิประโยชน์ทาง ภาษีอากร การตรวจสอบและป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

5. สืบสวนและปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องและ ดำเนินการเกี่ยวกับการทบทวนเอกสารต่าง ๆ หลังจากพิธีการทางศุลกากร รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับคดีทาง ศุลกากร ของกลาง และของตกค้างที่อยู่ในความรับผิดชอบ

6. ตรวจสอบบันทึก บัญชี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าหรือส่งออก ณ ที่ทำการของผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อปราบปรามการฉ้อฉลทางการค้า ภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่

7. วิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงในการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร และกฎหมายอื่น ที่เกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออก ซึ่งสินค้าและของ รวมทั้งจัดทำประเมินผล พัฒนาและปรับปรุงฐานข้อมูลด้าน ศุลกากรเพื่อใช้บริหารความเสี่ยง

8. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2. การดำเนินงานของศุลกากร

2.1 การลดอุปสรรคด้านภาษี

1. การลดหรือยกเว้นอากรขาเข้าให้เป็นไปตามความตกลงว่าด้วยการใช้มาตรการกำหนดอัตรา อากรร่วมเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (Agreement on the Common Effective Preferential Tariff (CEPT) Scheme for the ASEAN Free Trade Area : ความตกลง CEPT)

2. การออกกฎหมายเพื่อให้สัตยาบันให้ความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ASEAN Trade in Goods Agreement : ATIGA)

2.2. กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า

1. การรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าด้วยตัวเอง

2. การปรับปรุงกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าให้มีความโปร่งใส

2.3. ASEAN Harmonized Tariff Nomenclature

ระบบการจำแนกพิภพอัตราศุลกากรชัดเจนและเป็นรูปแบบเดียวกันเป็นเครื่องมือหนึ่ง ช่วยให้การ ดำเนินการด้านพิธีการศุลกากรมีความเรียบง่าย ก่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุน ระหว่างประเทศ การปรับปรุงระบบอาร์โมไนซ์ข้างต้น มีผลทำให้สมาชิกอาเซียนต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไข AHTN ให้สอดคล้องกับ HS 2012 และดำเนินการทบทวนแก้ไข เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการร่วมกันของ สมาชิกอาเซียน โดยมีมุ่งหมายให้ระบบการแบ่งกลุ่มสินค้านี้ง่ายขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า ซึ่งปัจจุบัน กรมศุลกากรอยู่ระหว่างดำเนินการร่วมกับอาเซียนโดยกำหนดเป้าหมายให้สามารถนำมาใช้ได้ทันพร้อมกับ HS 2012 คือ วันที่ 1 มกราคม 2555

2.4. Develop the advance ruling systems

เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการให้สามารถผ่านพิธีการศุลกากรนำเข้าสินค้าได้อย่างถูกต้อง สร้างความชัดเจนในการชำระค่าภาษีอากร และสามารถเลือกใช้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรภายใต้ความตกลงเขตการค้าเสรีได้อย่างถูกต้อง กรมศุลกากรจึงจัดให้มีบริการให้คำวินิจฉัยล่วงหน้า ได้แก่ 1) Advanced Ruling On Tariff Classification การให้บริการจำแนกประเภทพิกัดอัตราศุลกากรล่วงหน้า เป็นการให้บริการจำแนกประเภทพิกัดอัตราศุลกากรแก่ผู้นำเข้าที่ต้องการทราบประเภทพิกัดอัตราศุลกากรของสินค้าก่อนที่จะมีการนำเข้าตามที่ได้ร้องขอ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศ โดยให้ปฏิบัติตามประกาศกรมศุลกากรที่ 13/2553 ลงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2553 ประโยชน์ที่ผู้ประกอบการจะได้รับคือ ทำให้เกิดความแน่นอนและคาดการณ์ล่วงหน้าสำหรับสินค้าที่มีปัญหาได้ ทำให้มั่นใจได้ว่าจะมีการจำแนกพิกัดสินค้าที่เหมือนกันไปในแนวทางเดียวกัน สะดวกรวดเร็ว ลดเวลาและค่าใช้จ่าย สามารถวางแผนการดำเนินงานกำกับดูแลการเคลื่อนย้ายสินค้า ผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ในปี 2551 (ก.ค.-ก.ย.) จำนวน 27 คำร้อง ปี 2552 จำนวน 88 คำร้อง และในปี 2553 (ต.ค. 52-มิ.ย. 53) จำนวน 106 คำร้อง ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี

และ 2) การวินิจฉัยถิ่นกำเนิดสินค้าล่วงหน้า เป็นการให้บริการวินิจฉัยถิ่นกำเนิดสินค้าล่วงหน้าแก่ผู้ที่มีความประสงค์จะนำของเข้ามาจากประเทศที่มีพันธกรณีภายใต้ความตกลงเขตการค้าเสรีร่วมกัน ที่ต้องการทราบถิ่นกำเนิดของสินค้าก่อนที่จะมีการนำเข้าตามที่ได้ร้องขอ โดยให้ปฏิบัติตามประกาศกรมศุลกากรที่ 7/2553 และคำสั่งทั่วไปกรมศุลกากรที่ 3/2553 ลงวันที่ 21 มกราคม 2553 ปัจจุบันยังไม่มีผู้ขอใช้บริการ 3) Advance Ruling on Valuation การให้บริการวินิจฉัยราคาศุลกากรล่วงหน้า เป็นอีกโครงการหนึ่งที่พัฒนาระบบพิธีการและราคาศุลกากร ด้วยการรับคำร้องขอให้วินิจฉัยราคาศุลกากรล่วงหน้าตามประกาศกรมศุลกากรที่ 67/2552 และปฏิบัติงานตามคำสั่งทั่วไปกรมศุลกากรที่ 18/2552 ในปีที่ผ่านมา มีผู้สนใจยื่นคำร้องขอตั้งกล่าวจำนวนหนึ่ง ส่วนในปีงบประมาณ 2554 นี้ กรมฯ ได้มีการพัฒนาการให้บริการดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำโครงการวินิจฉัยราคาศุลกากรล่วงหน้าทางอิเล็กทรอนิกส์ขึ้นเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2553 เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการยื่นคำร้องของผู้ประกอบการให้มากขึ้น ขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการวิเคราะห์ กำหนดรูปแบบงาน เพื่อออกแบบระบบให้สามารถดำเนินการได้ภายในงบประมาณที่มีอยู่ (อนุรักษ ตั้งปณิธานนท์, 2563)

2.5. ASEAN Customs Declaration Document : ACDD

การใช้เอกสารใบขนสินค้าอาเซียน ในการประชุมผู้เชี่ยวชาญศุลกากรอาเซียน (ECCM) ครั้งที่ 11 (กันยายน 2546) สำนักเลขาธิการอาเซียนได้นำเสนอแนวคิดให้ประเทศสมาชิกใช้ใบขนสินค้า มีรูปแบบเหมือนกันเพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกทางการค้าและลดเอกสารในการผ่านพิธีการ จึงได้กำหนดจำนวนรายการ (items) ของข้อมูลที่จำเป็นในใบขนสินค้าอาเซียนขึ้นมา เพื่อให้ประเทศสมาชิกรนำมาใช้ผ่านพิธีการศุลกากรสำหรับการนำเข้า/ส่งออก และผ่านแดนภายในอาเซียน

2.6. การใช้ระบบ ASEAN Single Window

การพัฒนาระบบ Single Window ขององค์การสหประชาชาติ และความตกลงอาเซียนสำหรับการพัฒนา ASEAN Single Window กล่าวถึงการค้าระหว่างประเทศในหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งหน่วยงานเกี่ยวข้องกับการค้าและการขนส่งระหว่างประเทศ ต้องจัดเตรียมและส่งข้อมูลหรือเอกสารต่างๆ จำนวนหลายชุดให้กับหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและควบคุม การนำเข้า การส่งออก และการขนส่งตามข้อกำหนดและความต้องการของแต่ละหน่วยงาน บ่อยครั้งข้อมูลเอกสารคำขอและเอกสารแนบต่างๆ ต้องถูกจัดส่ง

ไปยังหลายหน่วยงาน เพื่อยืนยันแสดงการขออนุมัติต่างๆ ในขณะที่หน่วยงานแต่ละแห่งมีระบบการทำงานแตกต่างกัน ข้อกำหนดและความต้องการแตกต่างกันของหลายหน่วยงานเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้า และเป็นภาระค่าใช้จ่ายแก่ทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจ อันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลอย่างเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว

2.7. ASEAN Cargo Processing Model

การนำแบบจำลองการผ่านพิธีการตรวจปล่อยสินค้าอาเซียน (ASEAN Cargo Processing Model) มาใช้กับงานด้านศุลกากร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการความร่วมมือด้านการพัฒนาระหว่างอาเซียนและออสเตรเลีย (ASEAN-Australia Development Cooperation Program : AADCP) โดยมีการลงนามระหว่างประเทศสมาชิกในความตกลงว่าด้วยเรื่องศุลกากร (ASEAN Agreement on Customs) เมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2540 ซึ่งได้เห็นชอบในหลักการด้านความสอดคล้อง (Consistency) เรียบง่าย (Simplicity) โปร่งใส (Transparency) มีประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) รวมถึงการจัดให้มีกลไกที่เหมาะสมในการอุทธรณ์ในการบริหารงานด้านศุลกากรด้วย

2.8 Authorized Economic Operators: AEOs

การเปิดรับสมัครผู้ส่งออกเพื่อคัดเลือกให้เป็นผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจได้รับอนุญาตจากกรมศุลกากรได้ลงนามในหนังสือแสดงเจตนา (Letter of Intent) เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2549 ในการนำ WCO Framework of Standard มาใช้ในการดำเนินงานเพื่อกระตุ้นให้ศุลกากร และภาคเอกชนตระหนักถึงเรื่องความปลอดภัยในการขนส่งสินค้าตลอดห่วงโซ่อุปทาน กรมฯ ได้มีคำสั่งกรมฯ ที่ 410/2550 เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2550 จัดตั้งคณะทำงานจัดทำโครงการนำร่อง Authorized Economic Operators (AEOs Program) เพื่อทำการศึกษาและกำหนดรูปแบบ AEOs รวมทั้งการเตรียมความพร้อมในการนำ AEOs มาใช้ในงานศุลกากร

2.2 รูปแบบการค้าชายแดนและข้ามแดน

1. นำติดตัวไปบริโภค(Consumer Trade) เป็นการซื้อ-ขายกัน ระหว่างประชาชนในบริเวณแนวชายแดนของทั้งสองประเทศ ส่วนมากเป็นสินค้าประเภทอุปโภค บริโภค ดำเนินการซื้อ-ขายกันทุกวัน และไม่สามารถเก็บเป็นสถิติข้อมูลปริมาณการค้าได้

2. การค้าแบบเงินสด(Cash) เป็นการซื้อ-ขายกันในบริเวณชายแดนที่ใช้เงินสด และมีการสำแดง และเสียภาษี ณ ด่านศุลกากรที่ควบคุมพื้นที่นั้น ๆ ผู้ซื้อเป็นผู้สำแดงตามระเบียบศุลกากร และมีการเก็บสถิติข้อมูลทางการค้า

3. การค้าแบบขายฝาก(Sale on Consignment License) เป็นการค้าแบบการให้สินเชื่อซึ่งกันและกัน การค้ารูปแบบนี้ต้องอาศัยความเชื่อใจกัน ซึ่งพ่อค้าชายแดนมีความสามารถในการติดต่อกับพ่อค้าในประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้นผู้ที่ต้องการจะไปลงทุนทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านจะต้องติดต่อกับพ่อค้าชายแดนเพราะเขาจะรู้ข้อมูลต่างๆ เป็นอย่างดีในการค้า และสามารถให้สินเชื่อแก่กันได้

2.3 กฎหมาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติของการค้าชายแดน

เรื่องของกฎหมายศุลกากร และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับสินค้า และข้อผูกพันต่างๆ ประเทศไทยรับมาปฏิบัติ เพราะนำไปสู่การปฏิบัติโดยชอบ เป็นภาระหน้าที่ที่ศุลกากรต้องรู้ อย่างเช่นข้อผูกพันต่าง ๆ หรือ MOU กับประเทศเพื่อนบ้านล้วนเป็นหน้าที่ให้แก่ สำนักงานศุลกากรภาคและด่านศุลกากรตามแนวชายแดน อย่างเช่นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน จากการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาการค้า การลงทุน และการ

ท่องเที่ยวของประเทศในเขตภูมิภาคสำคัญ ได้แก่ กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) คือ การให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่ประเทศในกลุ่มอาเซียน และกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี - เจ้าพระยา - แม่น้ำโขง (ACMECS)

ACMECS คือ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 5 ประเทศคือไทย ลาว พม่า กัมพูชา และเวียดนาม ครอบคลุมความร่วมมือ 5 สาขาได้แก่ การอำนวยความสะดวกด้านการค้า/การลงทุน ความร่วมมือด้านเกษตรกรรม/อุตสาหกรรม การคมนาคม การท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งได้กำหนดโครงการตามแนวนโยบายที่บริเวณชายแดนเกี่ยวข้องกับการศุลกากรไว้มากมาย เช่น

1. โครงการ One Stop Service : OSS คือ โครงการจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า-ส่งออก มาปฏิบัติงานเป็นแนวทางเดียวกันแบบเบ็ดเสร็จ

2. Contract Farming คือ โครงการรัฐบาลไทยส่งเสริมให้เอกชนเข้าไปทำการเกษตรในประเทศเพื่อนบ้าน โดยผลผลิตที่ได้จะได้รับการยกเว้นอากรเพื่อเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมเกษตรของประเทศไทย

3. AISP คือการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่ประเทศในกลุ่มอาเซียน

4. Single Inspection เป็นความร่วมมือด้านการศุลกากรระหว่างประเทศโดยมีสาระสำคัญคือ เมื่อศุลกากรฝ่ายใดเปิดตรวจสินค้าขาออกแล้ว ฝ่ายนั้นจะออกไปตรวจสินค้าและส่งให้อีกฝ่ายหนึ่งเพื่อยกเว้นการตรวจสำหรับสินค้าเกี่ยวกับการนำเข้านั้น

นอกจากนี้ ยังมีแผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) และยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมสำหรับพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย (JDS)

2.4 บทบาทของด่านศุลกากรกับการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวชายแดนไทย - พม่า

การค้าชายแดนตามแนวชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านมีพรมแดนติดต่อกัน ประชาชนตามแนวชายแดนมีความผูกพันเป็นพี่น้องกัน มีการเดินทางข้ามแดนไปมาหาสู่กันหรือเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน ผ่านตามช่องทางต่างๆ ทั้งสถานที่ที่เป็นหรือไม่เป็นจุดผ่านแดนถาวรหรือจุดผ่านแดนชั่วคราว ตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง เกิดเป็นตลาดนัดชายแดนมานานแล้ว ถือเป็นวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้นๆ เรียกว่า จุดผ่านแดนประเพณีหรือตลาดนัดประเพณี สำหรับการขนส่งสินค้าผ่านเข้า-ออก มีลักษณะเป็นการค้าในช่วงเวลา ก่อนระบบศุลกากรจะเข้าไปถึงท้องถิ่นนั้น ยังเป็นการค้าชายแดนระหว่างชุมชน ซึ่งอยู่ตรงข้ามกันตามแนวชายแดนไทย-ลาว ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้รัฐต้องขาดรายได้ ต่อมาภายหลังปรากฏช่องทางตามแนวชายแดนได้มีการค้าสูงชัน กรมศุลกากรเข้าไปดำเนินการจัดตั้งด่านศุลกากร เพื่อให้การนำเข้า-ส่งออก เป็นไปตามกฎหมาย โดยในระยะเริ่มแรกไม่อาจจัดเจ้าหน้าที่ศุลกากรไปประจำได้ทุกแห่ง ด่านศุลกากรแห่งใดมีปริมาณการค้าไม่สูงนัก และยังมีสภาพทุรกันดารกำหนดให้เป็นด่านฝากอาเภอ ให้นายอำเภอทำหน้าที่แทนกรมศุลกากร

ด่านศุลกากรเป็นราชการส่วนกลาง ตั้งอยู่ในภูมิภาคมีหน้าที่สำคัญ คือ การจัดระเบียบการค้าชายแดนให้ การนำเข้า-ส่งออก เป็นไปตามกฎหมายศุลกากร และเพื่อการจัดเก็บโดยกำหนดสินค้าผ่านเข้า-ออก ตามช่องทางตามกฎหมายศุลกากร หมายถึง ทางอนุมัติและทางอนุมัติเฉพาะคราว นอกจากต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายศุลกากรและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องการนำเข้า-ส่งออกแล้ว ยังต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และนโยบายของสภาความมั่นคงแห่งชาติด้วย

2.4.1 ประเพณี/วัฒนธรรมทางการค้าของแต่ละท้องถิ่น

ผู้ประกอบการค้าจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมการค้าของเรและประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อปรับให้เข้าสู่ระบบ และระเบียบการค้า เช่น การค้าชายแดนไทย-เมียนมาร์ แม่สอด-เมียวดี ใช้เงินบาทแลกกับเงินจ๊าด มายาวนานหลายสิบปีนับแต่มีการค้าชายแดนไทย-เมียนมาร์ และถือว่าเป็นวัฒนธรรมทางการค้าท้องถิ่นระหว่าง 2 ประเทศ ที่พ่อค้าไทยและเมียนมาร์ รวมทั้งประชาชน 2 ฝั่งแม่น้ำเมยกระทำร่วมกันมายาวนานและไว้วางใจซึ่งกันและกันโดยไม่ต้องพึ่งเงินดอลลาร์ เป็นต้น

2.4.2 ความเปลี่ยนแปลงทางการค้า/นโยบายของประเทศ

ความเปลี่ยนแปลงทางการค้า/นโยบายของประเทศมีอิทธิพลต่อการค้าด้านนั้นๆ ต้องติดตามความเคลื่อนไหว นโยบายของประเทศเพื่อนบ้านในเรื่องการค้า เช่น แนวโน้มการค้าชายแดนไทย-เมียนมาร์ ในปี 2550 ว่า การค้าชายแดน แม่สอด-เมียวดี ยังไม่ขยายตัว เพราะภาครัฐมีกฎระเบียบและเงื่อนไขเพิ่มมากขึ้น สิ่งที่สำคัญคือมาตรการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจกองปราบปรามได้เข้ามาตรวจค้นและจับกุมร้านค้าแลกเปลี่ยนเงินจ๊าดกับเงินบาท ทำให้พ่อค้าไทยและเมียนมาร์ ขาดความมั่นใจและขาดเสถียรภาพในการการค้าชายแดนมีการย้ายฐานการแลกเปลี่ยนเงินจ๊าดไปยังฝั่งเมียนมาร์ที่จังหวัดเมียวดีซึ่งผลกระทบรุนแรงต่อระบบการค้าเพราะความไม่แน่นอนของนโยบายของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดูแลการค้าชายแดน อีกทั้งยังต้องติดตามนโยบายการค้าของประเทศยักษ์ใหญ่อย่างประเทศจีน และอินเดีย มีผลกระทบต่อการค้า รวมตลอดถึงเส้นทางการคมนาคมมีความสะดวกรวดเร็ว

เนื่องจากการเชื่อมโยงเส้นทางของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน สามารถเชื่อมโยงไปถึงประเทศที่สามได้โดยง่าย เมื่อเส้นทางคมนาคมสะดวกและเอื้อต่อระบบโลจิสติกส์ของภูมิภาค ย่อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการค้าการลงทุน มีกระทบต่อการวางนโยบายของแต่ละประเทศด้วย อย่างเช่น การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ-ใต้ เชื่อมโยงไทย พม่า ลาว จีนได้แก่ 1) เส้นทาง แม่สาย - เชียงตุง - เชียงรุ่ง - कुนหมิง 2) เส้นทาง เชียงของ - หลวงน้ำทา - เชียงรุ่ง - कुนหมิง และ 3) เส้นทาง ห้วยโก๋น (จ.น่าน) - เมืองเงิน (แขวงไชยบุรี) - ปากแบ่ง (แขวงอุดมไชย)

2.4.4 สิทธิพิเศษ/ประโยชน์ของประเทศคู่ค้าได้รับตามข้อตกลงต่างๆ

สิทธิพิเศษ หรือสิทธิประโยชน์ที่นำมาใช้กับประเทศคู่ค้า ทั้งที่เป็นแบบพหุภาคี ทวิภาคี หรือในลักษณะการทำความตกลง (MOU) ตามกฎหมายของประเทศไทยแล้ว การให้สิทธิพิเศษหรือสิทธิประโยชน์ เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีต่าง ๆ แล้ว ต้องปฏิบัติตามข้อตกลง ประเด็นสำคัญเป็นเรื่องเกี่ยวกับการยกเว้นอากรหรือลดอัตราอากร ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ออกประกาศกระทรวงการคลัง อาศัยอำนาจตาม มาตรา 12 และมาตรา 14 แห่ง พ.ร.ก. พิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 แล้วแต่กรณี

2.4.5 การพัฒนาท้องถิ่นชายแดน

ภาคเหนือมีอาณาเขตกว้างถึง 170,000 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สูงและมีป่าไม้หนาแน่นพื้นที่ราบเพื่อการเกษตรในภาคเหนือตอนบนมีไม่มากนัก เนื้อที่ถือครองต่อครอบครัวเกษตรกรจึงมีขนาดเล็กเพียงประมาณ 9.6 ไร่ และมีแนวโน้มจะเล็กลงเรื่อยๆเนื่องจากขาดการขยายตัวของจำนวนประชากร ด้วยเหตุนี้ นโยบายอันสำคัญที่สุดในการพัฒนาภาคเหนือ จึงได้แก่ การส่งเสริมการผลิตการเกษตรและอาชีพอื่นๆ ของราษฎรเพื่อให้ได้รายได้เพียงพอแก่การครองชีพเพื่อชดเชยเนื้อที่ถือครองซึ่งมีขนาดเล็ก นโยบายสำคัญรองลงมาได้แก่

การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีอุดมสมบูรณ์ให้ได้ประโยชน์เต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรป่าไม้ แหล่งน้ำ และแหล่งแร่ต่างๆ นอกจากนั้น นโยบายหลักอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การพัฒนาเขตทศกัณฐ์และทางไกล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมชาวเขาเพื่อประโยชน์ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและความมั่นคงของประเทศ

การพัฒนาราชการบริหารส่วนท้องถิ่นเป็น 4 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยการปกครองท้องถิ่นเหล่านี้ เป็นองค์การของรัฐ แยกต่างหากจากราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีส่วนสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของประชาชนอย่างใกล้ชิด หน้าที่ส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น นอกเหนือไปจากงานบริหารประจำแล้ว ก็ได้แก่การจัดหาบริการและสาธารณูปการ เช่น การคมนาคมและขนส่ง การสาธารณสุข การศึกษา และการพัฒนาเมือง เป็นต้น

บริการต่างๆ เหล่านี้ มีส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตาม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ทำการศึกษารวบรวมตัวเลขรายจ่ายที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต่างๆ ได้ตั้งงบประมาณไว้สำหรับการทำนุบำรุงท้องถิ่นนอกเหนือไปจากงานบริหารงานประจำ แต่จากผลการพัฒนาที่ผ่านมาพบว่า ท้องถิ่นประสบปัญหาหลายประการ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติภาระหน้าที่ได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ ปัญหาเหล่านี้ อาจแบ่งออกเป็น ปัญหาทางด้านรายได้ การวางแผนและการบริหารงานและความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับรัฐบาล ปัญหาประเทศเพื่อนบ้านปิดด่านชายแดน ปัญหาการสูญเสียตลาดสินค้าสำคัญบางประเภทให้ประเทศอื่น เช่น จีน สิงคโปร์ และมาเลเซีย ปัญหาภาวะเปราะบางเป็นอุปสรรคต่อการค้า การชำระสินค้าผ่านระบบธนาคารยังไม่เป็นที่นิยม ปัญหาระเบียบพิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเดินทางเข้า-ออกประเทศ ปัญหาด้านการคมนาคมขนส่งทางน้ำ

ส่วนแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดน ควรใช้โอกาสจากกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (The Greater Mekong Subregional Economic Cooperation : GMS) เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาและเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมระหว่างกัน รวมทั้งบรรลู่ข้อตกลงระหว่างประเทศในการขนส่งสินค้าผ่านแดนซึ่งจะช่วยขยายตลาดสินค้าไทยให้กว้างขวางขึ้น (ทรงยศ สาโรจน์, 2557)

2.4.6 ปัญหาอุปสรรคการค้าชายแดนไทย-พม่า

การประกอบการค้าชายแดนระหว่างภาคเหนือกับประเทศเพื่อนบ้านยังมีปัญหาและอุปสรรค เช่น ปัญหาประเทศเพื่อนบ้านปิดด่านชายแดน ปัญหาการสูญเสียตลาดสินค้าสำคัญบางประเภทให้ประเทศอื่น เช่น จีน สิงคโปร์ และมาเลเซีย ปัญหาภาวะเปราะบางเป็นอุปสรรคต่อการค้า การชำระสินค้าผ่านระบบธนาคารยังไม่เป็นที่นิยม ปัญหาระเบียบพิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเดินทางเข้า-ออกประเทศ ปัญหาด้านการคมนาคมขนส่งทางน้ำ ส่วนแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนควรใช้โอกาสจากกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (The Greater Mekong Subregional Economic Cooperation : GMS) เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาและเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมระหว่างกัน รวมทั้งบรรลู่ข้อตกลงระหว่างประเทศในการขนส่งสินค้าผ่านแดนซึ่งจะช่วยขยายตลาดสินค้าไทยให้กว้างขวางขึ้น ดังนั้น สามารถสรุปปัญหาอุปสรรคการค้าชายแดนไทย-พม่าได้ดังนี้ (ชูเกียรติ นวลศรี, 2552)

1. ปัญหาการเมือง

2. ระเบียบกฎหมายทั้ง 2 ประเทศไม่เอื้อต่อการค้าชายแดน
3. เส้นทางคมนาคมทางพม่าที่เชื่อมโยงกับชายแดนไทยชำรุดทรุดโทรม
4. ปัญหาเรียกเก็บเงินนอกระบบของข้าราชการบริเวณชายแดนยังมีอีกมาก
5. ประชาชนขาดกำลังซื้อ
6. ปัญหาการสู้รบระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า
7. การขาดการสื่อสาร
8. การขาดการไว้วางใจกันของรัฐบาลพม่ากับรัฐบาลไทย
9. การบอยคอตจากสหรัฐอเมริกากับสหภาพยุโรป
10. การทำงานล่าช้าของหน่วยงาน MIC ในกระทรวงคมนาคมของพม่า
11. ไทยจะต้องยกฐานะจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนให้เป็นจุดผ่านแดนถาวรมาขึ้น
12. ความไม่ใส่ใจภาษาพม่า
13. การเปลี่ยนเจ้าหน้าที่พม่าบ่อย ๆ

บทสรุป

ภาคเหนือทำการค้าชายแดนกับประเทศพม่า ลาวและจีนตอนใต้ เนื่องจากมีพรมแดนติดต่อกับพม่าและลาวประมาณ 2,103 กิโลเมตร รวมทั้งสามารถค้ากับจีน (ตอนใต้) (มณฑลยูนนาน) ผ่านทางแม่น้ำโขง บริเวณอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย การค้าชายแดนภาคเหนือ-พม่า ภาคเหนือ-ลาว และภาคเหนือ-จีน (ตอนใต้) กระทำใน 2 รูปแบบคือ การค้าผ่านพิธีการทางศุลกากร (การค้าในระบบ) และการค้าไม่ผ่านพิธีการศุลกากร (การค้านอกระบบ) การจัดตั้งด่านศุลกากรในพื้นที่ชายแดน มีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้าชายแดนให้ถูกต้องตามกฎหมาย และอำนวยความสะดวกให้กับรัฐ โดยอาศัยกฎหมายศุลกากรเป็นหลัก แต่ในระยะต่อมาได้มีการพิจารณาว่า การนำเข้า-ส่งออก ผ่านช่องทางต่างๆ ตามแนวชายแดนเกี่ยวข้องกับการเดินทางผ่านเข้า-ออก ของคน และยานพาหนะด้วย รวมถึงปัญหาความมั่นคงตามแนวชายแดน การดำเนินการของด่านศุลกากร จึงต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และนโยบายด้านความมั่นคงของสภามันคงแห่งชาติด้วย ปัจจุบันได้มีประกาศกระทรวงการคลังให้สิทธิพิเศษลดอัตราอากร จากสถานการณ์การค้าในปัจจุบันที่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการส่งออก ด่านศุลกากรชายแดนเริ่มลดบทบาทการจัดเก็บรายได้มาเป็นการส่งเสริมการส่งออกการค้าชายแดน ทั้งในรูปการค้าชายแดนและการค้าระหว่างประเทศ ตามช่องทางตามกฎหมายศุลกากรและการค้า ณ จุดผ่อนปรนการค้าของประชาชนตามแนวชายแดน เพื่อส่งเสริมการค้าของประชาชนในพื้นที่ชายแดน และการค้าระหว่างประเทศนั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

ชูเกียรติ นวลศรี. “แนวทางการบริหารกองทุนเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลนาทุ่ง อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552.

ทรงยศ สาโรจน์. “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนเรือนแพลุ่มน้ำสะแกกรัง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557.

เทพารักษ์ สุริย์ผาย และ ลำปาง แม่นมตย์. “บทบาทการค้าชายแดนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย.จังหวัดนครพนมและจังหวัดมุกดาหาร.” วารสารการเมืองการปกครอง 8, ฉ. 1 (2561): 153-176.

ธเนศ ศรีวิชัยล พันธ์. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556.

นราพจน์ ทิพนอม. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับโครงการรูปแบบเขตเศรษฐกิจพิเศษกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการยุติธรรม, 2551.

ผุสดี พลสารมย์. ลิศรา เตชะเสริมสุขกุล. และ ปิยะรัตน์ พิพิธนิชธรรม. การค้าระหว่างประเทศทางบกภาคเหนือ. กรุงเทพฯ: สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา, 2557

พิมลพรรณ ไชยนันท์และ จักรพันธ์ ชัดชุมแสง. โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษกับการเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ชายแดน: บทส รวบรวมเบื้องต้นในบริบทพื้นที่ตากและเชียงราย. วารสารสังคมวิทยา มานุษยวิทยา 36, ฉ. 1 (2560): 104-127.

มธุรดา สมัยกุล. “การพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดน กรณีศึกษาตลาดมิตรภาพชายแดนไทยกัมพูชา.” วารสารวิทยบริการ 25, ฉ. 1 (2557): 22-30. อนุรักษ์ ตั้งปณิธานนท์. “แนวทางการขับเคลื่อนการบริหารการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ มุกดาหาร.” วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 7, ฉ. 2 (กรกฎาคมธันวาคม 2563): 14-24.

วสันต์ ปัญญาแก้ว. “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนกับการเคลื่อนย้ายของผู้คน.” วารสารสังคม วิทยา มานุษยวิทยา 36, ฉ. 1 (มกราคม - มิถุนายน 2560): 2-8.